
Vládnutí a političtí aktéři v obcích a krajích

Když byla na jaře 2016 zveřejněna výzva ohlašující přípravu monotematického čísla „Vládnutí a političtí aktéři v obcích a krajích“, zájem předčil očekávání. Přesto se konečná podoba nerodila snadno. Výsledkem je monotematický blok třech statí a čtyř souvisejících recenzí. Sedm autorů a dvě autorky se zabývají otázkami „Jak politické vedení jednoho z krajů rozhodovalo při rozdělování dotací obcím?“, „Kdo se k moci dostává? Za jakých okolností jde ve vybraných obcích Česka a Slovenska o ženy?“, „Co ovlivňuje volbu priorit starostů a starostek?“ Nejde o v zásadě nové otázky. Nejstarší z citovaných zdrojů byly publikovány ještě před narozením (přínejmenším) prvních autorů statí. A že šlo o publikace Kalifornské, Stanfordské univerzity či stať v *American Journal of Political Science* [Pitkin 1967; Dahl, Tufté 1973; Schepsle, Weingast 1981]? Jistě i to o něčem svědčí. Témata nezáří novotou, ale nejsou ani zastaralá. Obzvláště to platí v domácím kontextu, do kterého jsou studie zasazeny.

Ze tří textů nelze skládat ucelený obraz stavu bádání ve vymezené oblasti. Nejde však o ojedinělé či nahodilé publikace. Peter Spáč publikoval na téma *pork barrel politics* studii opírající se o data ze Slovenska [Spáč 2016], Pavel Maškarinec s Danielem Klimovským se politické reprezentaci žen věnují už několik let, Daniel Čermák je spoluautorem kapitoly v monografii *Political Leaders and Changing Local Democracy*, která zpracovává obdobný zdroj dat, ovšem v mezinárodním srovnání [Heinelt et al. 2018, viz recenze v tomto čísle]. Zároveň se všichni snaží čtenáře přesvědčit, že jejich texty v Sociologickém časopise přináší nové poznání tam, kde se ho doposud nedostávalo. Právě v tomto ohledu se blíží tématu vládnutí a politických aktérů v obcích a krajích. Politické vykrmování je častěji sledováno na národní než na krajské úrovni, studie zastoupení žen se častěji věnují zastupitelkám než starostkám. Mnoho toho nevíme ani o názorech těch, kteří se nejen ucházejí o přízeň voličů, ale po zvolení podávají za své obce žádosti o dotace, na jejichž rozdělování mohou mít přímý vliv jejich političtí soukmenovci či rivalové na krajské úrovni.

Tři statě bloku spojuje kvantitativní analýza shromážděných dat. Autoři a autorky si uvědomují limity zvoleného přístupu. Vítána by byla možnost delšího srovnání v čase, dostupnost robustnějších datových zdrojů atd. Lze však také dodat, že studie navazují na kvalitativní výzkumy (Daniel Čermák s Renátou Mikešovou) či po dalším, kvalitativně orientovaném zkoumání volají (Peter Spáč et al.; Pavel Maškarinec, Daniel Klimovský, Stanislava Danišová). Také jedna z recenzovaných publikací, *Sólo pro soprán: O ženách v české politice* [Vohlídalová et al. 2016], kombinuje kvantitativní a kvalitativní přístupy. Skromnější jsou teoretické ambice textů. V této rovině, zdá se, máme stále co dohánět.

Motivem pro teoretickou reflexi se může stát to, co často komplikuje mezinárodní srovnání. K nejfrekventovanějším tématům současných studií místních

samospráv patří konsolidace územní samosprávy a prosazování přímé volby starostů. Význam prvního z témat zvyšuje kontext rostoucích fiskálních tlaků a se slučováním obcí spojované představy úspor z rozsahu. Druhé je pak jedním z proponovaných léků či alespoň reakcí na krizi legitimacy (nejen místní) demokracie. Česká republika zůstává jakoby stranou. V době, kdy se v západní a jižní Evropě utahovaly kohoutky [Kuhlman, Bouckaert 2016, viz recenze Jakuba Lyska], u nás lídři malých obcí dosáhli zvýšení příspěvků do radničních pokladen. Ne všude se malé obce zmohly na razantní zlepšení své situace. Specifickou skupinu tvoří velmi zadlužené obce, jimž věnoval svou pozornost Jakub Hornek [2016, viz recenze Šárky Homfray]. Naopak zavedení přímé volby se jejím zastáncům dlouhodobě prosadit nedaří. Na Slovensku její příznivci využili první příležitost hned na začátku devadesátých let minulého století. Česká republika dál v typologiích místní samosprávy figuruje jako příklad kolektivního vedení. Modelově tomuto stavu odpovídá situace pouze v menšině větších obcí, ale právě ony a jejich představitelé zastupují ČR v mezinárodních komparacích (viz dvě recenze zahraničních publikací).

Sociologický časopis s monotematickým blokem „Vládnutí a političtí aktéři v obcích a krajích“ vychází nedlouho před v pořadí osmými řádnými volbami do obecních zastupitelstev od roku 1989. Dojde k mnoha změnám na vedoucích postech, proměně podoby vládnutí. Nová porce empirie by měla nejenom udržet pozornost těch, kteří se o lokální politiku zajímají, ale měla by být také výzvou k teoretickému promyšlení cest místní demokracie u nás a předmětem analýz určených nejen pro domácí, ale také zahraniční publikum.

Dan Ryšavý

Literatura

- Dahl, R. A., E. R. Tufte. 1973. *Size and Democracy*. Stanford: Stanford University Press.
- Heinelt, H., A. Magnier, M. Cabria, H. Reynaert (eds.). 2018. *Political Leaders and Changing Local Democracy: The European Mayor*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Hornek, J. 2016. *Politické dopady zadlužování malých obcí v České republice. Případová studie Karlovarského kraje 2010–2014*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Kuhlman, S., G. Bouckaert (eds.). 2016. *Local Public Sector Reforms in Time of Crisis: National Trajectories And International Comparisons*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Pitkin, H. F. 1967. *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.
- Shepsle, K. A., B. R. Weingast. 1981. „Political Preferences for the Pork Barrel: A Generalization.“ *American Journal of Political Science* 25 (1): 96–111.
- Spáč, P. 2016. „Pork Barrel Politics in a Coalition Government Environment and the Effect of Grants on the Reelection of Local Incumbents: Evidence from Slovakia.“ *Politologický časopis / Czech Journal of Political Science* 23 (3): 251–271, <https://doi.org/10.5817/PC2016-3-251>.
- Vohlídalová, M., H. Maříková, M. Čermáková, R. Volejníčková. 2016. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. / Fórum 50 %, o.p.s.